Jemen

Hlavní město: Saná
Rozloha: 527 968 km²
Měna: YER (riál)
Světadíl: Asie

Úvod

Jedná se o fascinující zemi na jihu Arabského poloostrova, která je často označována za jednu z kolébek starověkých civilizací. Pyšní se bohatou historií, unikátní architekturou a kulturními tradicemi, avšak její současnost je bohužel hluboce poznamenána vleklým a ničivým konfliktem, který zastiňuje její historický význam. Níže najdete kompletní profil státu vhodný pro středoškoláky, maturanty nebo všechny, které zajímá zeměpis.

Poloha a reliéf

Nachází se v jihozápadní Asii, na jižním cípu Arabského poloostrova. Na severu sdílí hranici se Saúdskou Arábií a na východě s Ománem. Země má strategicky významné pobřeží, které na západě omývá Rudé moře a na jihu Adenský záliv, jenž je součástí Arabského moře. Stát leží v časovém pásmu UTC+3.

Povrch je převážně hornatý, zejména v západní části země, kde se táhnou vysoká pohoří strmě spadající k pobřežní nížině. Směrem na východ pak krajina přechází v rozlehlou poušť. Nejvyšším bodem je hora Džabal an-Nabí Šu’ajb s výškou 3 666 m n. m. Geologicky je oblast zajímavá díky své sopečné minulosti; horské masivy jsou tvořeny rozsáhlými vulkanickými plošinami a lávovými poli, což je důsledek tektonické aktivity spojené s formováním Rudého moře.

Vodstvo a podnebí

Země postrádá stálé vodní toky, říční síť je tvořena pouze dočasnými toky, takzvanými vádí, které se naplňují vodou jen po občasných deštích. Nejvýznamnější je Vádí Hadramaut, které ústí do Arabského moře, zatímco jiná vádí se ztrácejí v poušti. Stálá přírodní jezera zde prakticky neexistují. K území patří několik ostrovů, z nichž největší a biologicky nejunikátnější je Sokotra v Arabském moři.

Podnebí je převážně tropické a suché, ale s velkými regionálními rozdíly. Pobřežní oblasti jsou celoročně horké a vlhké, vnitrozemské pouště extrémně suché a horké, zatímco západní horské oblasti mají mírnější podnebí s letními monzunovými dešti. Tomu odpovídá i vegetace – od pustin a polopouští s řídkými keři na východě a na pobřeží, přes stepní a savanovou vegetaci ve vyšších polohách, kde je díky srážkám možné terasovité zemědělství, až po unikátní endemickou flóru na ostrově Sokotra.

Obyvatelstvo a demografie

Počet obyvatel přesahuje 34 milionů, což při rozloze země vytváří hustotu zalidnění asi 65 obyvatel na kilometr čtvereční. Úředním jazykem je arabština. Drtivá většina populace vyznává islám, který je rozdělen na přibližně 65 % sunnitů a 35 % šíitských Zajdovců, s nepatrnými menšinami křesťanů a židů. Etnicky jde téměř výhradně o Araby. Míra urbanizace, tedy podíl obyvatel žijících ve městech, dosahuje přibližně 39 %.

Průměrná délka života je v důsledku dlouhodobé humanitární krize nízká, pohybuje se okolo 64 let. Gramotnost dospělé populace se odhaduje na zhruba 70 %, avšak reálná čísla mohou být kvůli válce nižší. Země se vyznačuje velmi vysokým přirozeným přírůstkem obyvatelstva daným vysokou porodností.

Státní zřízení

Oficiálně se jedná o republiku, jejíž politický systém je však kvůli probíhající občanské válce fakticky rozvrácen a moc je rozdělena mezi mezinárodně uznanou vládu a povstalecké skupiny. Administrativně se stát člení na 22 guvernorátů. Státním zřízením je republika se systémem vlády, který je v současnosti nestabilní a sporný. Země je členem Organizace spojených národů

(OSN), Ligy arabských států a Organizace islámské spolupráce. Anglický název státu je Yemen, slovenský název je Jemen.

Ekonomika a průmysl

Ekonomika země je zdevastovaná konfliktem a patří k nejchudším na světě, s HDP na obyvatele patřícím mezi nejnižší globálně. Míra nezaměstnanosti je extrémně vysoká, odhadovaná na více než 25 %. Hlavními sektory hospodářství jsou služby, zemědělství a průmysl závislý na ropě. Oficiální měnou je jemenský riál (YER).

V zemědělství dominuje pěstování obilovin jako je čirok a pšenice, dále brambory, ovoce, zelenina, káva a také psychotropní rostlina qat (káta). Z nerostných surovin je naprosto klíčová těžba ropy a v menší míře zemního plynu, dále se těží sůl a mramor. Průmyslová odvětví jsou nerozvinutá a soustředí se především na rafinaci ropy, výrobu cementu a zpracování potravin.

Energetický mix je velmi jednostranný, výroba elektřiny je téměř výhradně závislá na spalování fosilních paliv, především zemního plynu a ropných produktů v tepelných elektrárnách. Obnovitelné zdroje energie hrají zanedbatelnou roli.

Hlavními obchodními partnery jsou zejména Spojené arabské emiráty, Saúdská Arábie a Čína. Naprosto dominantní exportní komoditou je surová ropa, která směřuje hlavně do Číny a Thajska. Kvůli nízké soběstačnosti země dováží širokou škálu zboží, především potraviny, stroje a průmyslové výrobky, a to hlavně z Číny a zemí Perského zálivu.

Historie

Dějiny země sahají do starověku, kdy byla známá jako Šťastná Arábie, centrum obchodu s kadidlem a myrhou a sídlo Sabejské říše. Klíčovým momentem bylo přijetí islámu v 7. století. V novověku byla oblast rozdělena mezi Osmanskou říši na severu a britský protektorát Aden na jihu. V roce 1990 došlo ke sjednocení Severního a Jižního Jemenu do současné republiky, což však bylo následováno politickou nestabilitou a několika občanskými válkami.

Státní symboly

Státní vlajka je tvořena třemi vodorovnými pruhy v panafrabských barvách: červená symbolizuje krev prolitou za svobodu, bílá jasnou budoucnost a mír a černá temnou minulost. Státním znakem je zlatý orel Saladinův, který na hrudi nese štít zobrazující kávovník a přehradu Ma'rib, dva historicky významné symboly prosperity.

Kultura a vzdělání

Kultura je hluboce zakořeněná v historii. Světoznámá je unikátní architektura, zejména vícepodlažní hliněné domy ve starém městě San'á a v Šibámu (tzv. „pouštní Manhattan"), které jsou zapsány na seznamu UNESCO. Velmi silnou tradici má poezie a tradiční hudba využívající nástroje jako loutna (oud). Ikonickým prvkem tradičního oděvu mužů je zdobená dýka džambíja.

Věda, výzkum a školství jsou v katastrofálním stavu v důsledku probíhající války. Vzdělávací systém zkolaboval, mnoho škol bylo zničeno nebo je využíváno pro vojenské účely, učitelé nedostávají platy a miliony dětí nemají přístup ke vzdělání. Gramotnost je nízká a podmínky pro jakýkoliv systematický vědecký výzkum v podstatě neexistují.

Gastronomie

Národní kuchyně je ovlivněna arabskou, osmanskou a indickou kuchyní, je bohatá na koření a využívá především jehněčí a kuřecí maso. Typickým národním jídlem je Salta (Saltah), což je vydatný dušený masový pokrm s pěnou ze pískavice řeckého sena, podávaný s plochým chlebem. Země je také historickou kolébkou kávy.

Vztahy s ČR

Vztahy s Českou republikou jsou v současnosti kvůli bezpečnostní situaci velmi omezené. Politická a obchodní spolupráce je na minimální úrovni. Nejdůležitější složkou vzájemných vztahů je česká humanitární pomoc poskytovaná prostřednictvím neziskových organizací a vlády na zmírnění dopadů války.

Turismus a dopravní infrastruktura

Před vypuknutím války byla země turisticky velmi atraktivní díky svému unikátnímu historickému a přírodnímu bohatství. Mezi největší lákadla patřila historická města zapsaná na seznamu UNESCO jako San’á a Šibám. Absolutním přírodním klenotem je souostroví Sokotra s endemickou a bizarní flórou a faunou, jako je například strom dračí krve. Turistika je v současnosti kvůli konfliktu prakticky nemožná.

Dopravní infrastruktura je na velmi nízké úrovni a byla navíc těžce poškozena válečným konfliktem. Základem je silniční síť, která je často ve špatném stavu, zatímco železniční doprava v zemi neexistuje. Nejvýznamnějšími dopravními uzly jsou hlavní město San’á a klíčové přístavy Aden a Hudajda.

⚠ Problémy a výzvy

Hlavním současným problémem je devastující a dlouhotrvající občanská válka, která začala v roce 2014. Konflikt mezi povstalci Húsíi a mezinárodně uznávanou vládou, podporovanou koalicí v čele se Saúdskou Arábií, způsobil jednu z nejhorších humanitárních krizí na světě, zahrnující hladomor, šíření nemocí jako cholera a kolaps základní infrastruktury a ekonomiky. Země také čelí extrémnímu nedostatku vody.